

**Anzelm Janusz Szteinke OFM,
Polscy Bracia Mniejsi
w służbie Ziemi Świętej (1342-1995),
Poznań 1999, Franciszkanie, stron 208**

Od początku swojego istnienia franciszkanie otaczali wielką troską miejsca związane z życiem i śmiercią Jezusa Chrystusa. Podczas pierwszej kapituly generalnej Zakonu Braci Mniejszych w 1217 roku została utworzona Prowincja Ziemi Świętej, na której czele stanął brat Elias z Kortony. Dwa lata później św. Franciszek pojechał m.in. do Damaszku i Akki. Wiadomo, że prowadził rozmowy z sułtanem Egiptu Malek-al-Kamelem. W 1263 roku w celu poprawienia administracji, obszar prowincji został podzielony na mniejsze jednostki terytorialne zwane kustodiami. Po upadku Królestwa Jerozolimskiego w 1291 roku Bracia Mniejsi (franciszkanie) przenieśli się na Cypr. Pomimo trudności działali na rzecz odzyskania miejsc świętych w Palestynie. Dzięki pośrednictwu króla Roberta i królowej Sancji z Neapolu sułtan al-Malik al Nasir Muhammed przyznał Wieczernik bratu Rogerowi Guerin w 1333 roku. Franciszkanie, jako jedyni przedstawiciele Kościoła Zachodniego, osiedlili się oficjalnie na górze Syjon, na miejscu Wieczernika w 1335 roku. W tym samym roku z rozkazu królowej Sancji został zbudowany tam klasztor, w którym zamieszkał franciszkański przełożony Kustodii Ziemi Świętej. W wyniku konfliktu z wyznawcami islamu, którzy uważali, że to miejsce im się należy, ponieważ jest miejscem grobu króla Dawida, franciszkanie musieli opuścić Wieczernik w 1551 roku. Papież Klemens VI w 1342 roku potwierdził, że franciszkanie są oficjalnymi przedstawicielami Kościoła katolickiego w Ziemi Świętej. Przez następne stulecia Bracia Mniejsi musieli wielokrotnie zabiegać o utrzymanie miejsc, nad którymi powierzono im opiekę.

W latach 1600-1900 w Kustodii pracowało ponad 10000 zakonników z różnych gałęzi zakonu franciszkańskiego i z wielu krajów, z czego ponad 170 było pochodzenia polskiego. Tak małą liczbę zakonników z naszego kraju należy tłumaczyć faktem, że przez pierwsze stulecia w Kustodii pracowali głównie ojcowie i bracia z Europy Zachodniej. Na początku lat 70. naszego stulecia, w wyniku kryzysu powołań, Zarząd Kustodii zwrócił się do całego Zakonu z prośbą o pomoc. Od 1983 roku Polscy bracia są systematycznie wysyłani na studia do Międzynarodowego Seminarium Franciszkańskiego w Jerozolimie.

Informacje o Polakach pracujących w Kustodii podawane były przy okazji innych opracowań o Ziemi Świętej lub kalwariach polskich. Brak było do tej pory publikacji zawierającej szczegółowy wykaz osób, które pracowały na tym terenie lub zajmowały się popularyzacją wiedzy o Ziemi Świętej w Polsce lub z innych sposobów działały na rzecz Kustodii.

Działalność polskich franciszkanów w Kustodii obejmowała służbę Bożą w sanktuariach, opiekę duszpasterską nad pielgrzymami, popularyzację informacji o Ziemi Świętej. W kraju natomiast sprawy Kustodii reprezentował Komisarjat Ziemi Świętej. W Polsce powstał on już w 1604 roku i jest najstarszym w Europie Środkowej. Komisarjat zajmował i zajmuje się nadal kwestowaniem na potrzeby Kustodii, organizowaniem pielgrzymek do Ziemi Świętej oraz popularyzacją wiedzy na temat ojczyzny Jezusa.

Książka *Polscy bracia mniejsi w służbie Ziemi Świętej (1342-1995)* jest pierwszą publikacją, w formie słownika biograficznego zawierającą, wykaz franciszkanów polskiego pochodzenia, którzy pracowali w kraju, bądź w poza jego granicami na rzecz Kustodii Ziemi Świętej w latach 1342-1995. Recenzowana książka składa się z 207 stron tekstu podzielonego na dwie części, pierwsza z nich jest próbą syntezy historii działalności Kustodii Ziemi Świętej ze szczególnym uwzględnieniem wkładu zakonników polskiego pochodzenia oraz druga część zawiera biogramy osób związanych zaangażowanych w działalność na rzecz Kustodii. Na wkładkach zostały zreprodukowane dokumenty oraz zdjęcia tylko niektórych osób, których biogram został zawarty w publikacji. Szkoda, że fotografie przynajmniej osób współcześnie działających na rzecz Ziemi Świętej nie uzupełniają biogramów.

Każdy biogram został opracowany na podstawie bardzo rzetelnych badań źródłowych przeprowadzonych zarówno w archiwach polskich prowincji franciszkańskich, jak i w Rzymie oraz w Archiwum Kustodii w Jerozolimie.

Publikacja ta jest bardzo cennym uzupełnieniem informacji nie tylko o polskich franciszkanach pracujących w samej Ziemi Świętej, ale również o tych którzy pracowali w kraju na jej rzecz poprzez popularyzację tematyki biblijnej czy kwestowanie. Pozycja ta zawiera również nowe dotąd niepublikowane informacje dotyczące autorów modlitewników kalwaryjskich.

W książce występują drobne błędy edytorskie i korektorskie, które nie umniejszają wartości merytorycznej książki. Szkoda, że wydawca, nie podjął się rzetelnej korekty językowej tekstu.